

ЛІЦЕНЗУВАННЯ ЯК ДІЄВИЙ ЗАСІБ МОНІТОРИНГУ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ АКВАКУЛЬТУРИ

*Шарило Ю.Є. – директор,
Поплавська О.С. – головний рибовод–начальник
інформаційно-консультаційного відділу,
Герасимчук В.В. – провідний фахівець,
Бабір А.М. – рибовод I категорії,
Бюджетна установа «Методично-технологічний центр з аквакультури»,
м. Київ, bumtcaqua@gmail.com*

Останнім часом значна увага приділяється максимальному впровадженню світового та європейського досвіду в українську аквакультуру, включаючи обов'язкове збирання даних щодо прісноводних видів риб, органічного виробництва риби, гармонізацію звітності для узгодження параметрів інформації, що збирається. Таким чином, ці засоби мають сприяти для виведення української аквакультури з тіні, щоб держава та інвестори мали змогу вкладати та надавати кошти. Потрібно продовжувати реформування в сфері аквакультури, і особливо з урахуванням досвіду європейських країн, щоб у перспективі мати ще й доступ до ринку риби у ЄС.

Розв'язання проблем подальшого розвитку рибного господарства та аквакультури можливе лише шляхом застосування комплексного підходу у поєднанні організаційних та економічних заходів, актуалізації нормативних документів, що забезпечують регулювання у сфері рибного господарства, тобто ліцензування.

Для створення конкурентного, інноваційного середовища необхідно запровадити такі правила, які б відповідали інтересам влади, аквакультурного бізнесу та суспільства. Їх буде складно запровадити без єдиного громадського представницького органу від суб'єктів аквакультури різних форм власності, напрямків, форм та видів діяльності. Права та обов'язки таких об'єднань виробників мають бути визначені законами України. Вважаємо, що оптимальна модель системи управління має форму трикутника, де рівноправними вершинами є влада, бізнес та суспільство. Актуальним є також опрацювання стратегії розвитку вітчизняної аквакультури з чіткими термінами виконання та відповідним фінансуванням, що має бути затверджено законами України.

Мета ліцензування – регулювання діяльності у сфері аквакультури шляхом впровадження процедури ліцензування у загальне тло законодавства країни щодо аквакультури, спираючись на досвід інших країн.

Ключові слова: аквакультура, галузь, регулювання, ліцензія, виробництво, ринок, розвиток.

Актуальність поставленої задачі. Висловлювання щодо того, що аквакультура протягом останніх десятиліть є найбільш швидкозростаючим сектором виробництва продуктів харчування у світі [19, 20]. Як і будь-який

вид діяльності людини, аквакультура так само вимагає певного регулювання, оскільки воно відбувається не на іншій планеті, і будь-яка діяльність, її наслідки впливають на довкілля, взаємодіють з іншими видами діяльності, використовуються загальні ресурси (вода, земля, генетичний матеріал).

На початку бурхливого розвитку аквакультури, який відзначають наприкінці 70-х початку 80-х років, та тривалий час, навіть, у нашому тисячолітті діяльність у сфері аквакультури відбувалась, зазвичай, у рамках загального рибогосподарського законодавства та засобів з регулювання [6].

Від 1990-х років у багатьох країнах починається створення спеціальних законів та регуляторних актів для сфери аквакультури. Причому цей рух був доволі неоднорідним. Так, за згадування аквакультури або об'єктів аквакультури в окремих актах законодавства Європейського союзу (ЄС), якогось окремого закону або окремого розділу у спільній рибогосподарській політиці ЄС геть до грудня 2013 року не існувало [17; 21]. Усе обмежувалось вимогами до безпечності продукції аквакультури, окремих моментів санітарно-епідеміологічного благополуччя.

У багатьох інших країнах світу законодавство з аквакультури більш виокремлено, і це стосується у першу чергу провідної держави світу з вирощування продукції аквакультури – Китаю. Достатньо детально опрацьовано законодавство з аквакультури Туреччини, яка є провідним виробником низки об'єктів аквакультури на Євразійському континенті. Україна ухвалила спеціальне законодавство з аквакультури 2012 року – коли Верховна Рада України прийняла Закон України «Про аквакультуру» (далі – Закон про аквакультуру) [7; 8].

З метою здійснення аналізу наявних механізмів нагляду та контролю за діяльністю у сфері аквакультури, їх відповідності та меті досягнення цілей сталого розвитку, використано наявні у вільному доступі матеріали окремих авторів та узагальнення провідних аналітичних центрів світу, а також чинне українське законодавство у сфері регулювання діяльності у сфері аквакультури та дозвільної системи.

Аналіз останніх досліджень. Щоб правильно реформувати законодавство у сфері аквакультури, потрібно поставити високі цілі. З метою забезпечення прав рибоводів та інтересів держави, має бути впроваджено чіткі законодавчі рамки. Ці рамки мають включати мінімально можливі вимоги стосовно процедур та інституцій. Інші кроки включають методи регулювання діяльності такі як заборони, класифікацію земель та зонування, оцінки впливу на довкілля, плани з пом'якшення впливу на довкілля, дозволи, плату за використання та вимоги щодо моніторингу. Специфічні методи регулювання аквакультури також включають дозволи на скидання

відпрацьованої води, обмеження з використання чужорідних видів, використання ліків та хімічних сполук, можливих обсягів використання кормів у певних водоймах та інші практики управління [18]. Регулювання також має враховувати чисельність користувачів одними й тими ж ресурсами, а отже, потенційні конфлікти, способи їх вирішення та обмеженість ресурсів.

Якщо уважно подивитись на Закон про аквакультуру, то більшість порушених питань він нібито врегулює, тобто усі згадані моменти, ба навіть і більше, зазначаються як зобов'язання та права суб'єкта підприємництва та органів управління різного рівня.

В той же час на сьогодні регламентовано лише питання водо- та землекористування, які врегульовано у загальних кодексах, де визначаються вимоги щодо оренди, використання земель та вод. Інші питання, які мають врегулюватись нормативними актами, а також відповідальність за недотримання законодавства відсутні.

Ці питання, які мають стосунок саме до аквакультури, у більшості держав світу вирішуються у рамках дозвільної системи. Як зазначають автори огляду [18], не важливо, яку форму дозволу обирає держава (дозвільне рішення, ліцензія або дозвіл) – це визначається усталеною практикою у кожній окремій державі. Як приклад, вони наводять Україну, де «український орган законодавства, коли приймав 2012 року Закон про аквакультуру, не заважав використовувати слово «ліцензія», оскільки це могло би суперечити існуючому Закону України «Про ліцензування», (далі – Закон про ліцензування).

У той же час, насправді в Україні не існує будь-яких специфічних дозвільних документів для провадження діяльності у сфері аквакультури, крім «Порядку штучного розведення (відтворення), вирощування водних біоресурсів та їх використання» від 2012 року [4], який має значення тільки у випадку відтворення водних живих ресурсів у штучних умовах та подальшому випуску зарибку до рибогосподарських водойм.

Положення цього порядку не поширюються на товарну аквакультуру взагалі. Невиконання положень Закону про аквакультуру, які має виконувати суб'єкт аквакультури, не має жодних наслідків для суб'єкту господарської діяльності. Крім того, його положення, навіть у такому вигляді, не поширюються на рибоводів, які вирощують товарну рибу не у рибогосподарських водоймах, тобто за сферою навіть декларативного регулювання лишається вирощування риби у РАС (рециркуляційна аквакультурна система), та навіть у проточних басейнах/лотках, адже вони не є водоймами. Відповідно до положень статті 9 Закону про аквакультуру, до повноважень «центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства», належить «здійснення контролю за поданням суб'єктами аквакультури звітної інформації щодо

обсягів виробництва продукції аквакультури; здійснення контролю діяльності суб'єктів аквакультури під час розведення та вирощування чужорідних та немісцевих видів гідробіонтів».

У той же час механізми здійснення такого контролю, а також відповідальності за невиконання суб'єктом господарювання, статті 5 цього Закону як «подавати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства, звітну інформацію щодо обсягів виробництва продукції аквакультури у визначені терміни за формами, затвердженими в установленому порядку; подавати центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства, інформацію стосовно намірів розведення та вирощування чужорідних та немісцевих видів гідробіонтів та відповідне науково-біологічне обґрунтування», – законодавством України не передбачено.

Звичайно, ця ситуація використовується виробниками на всю потужність. У зв'язку з суттєвим недоопрацюванням, відсутністю підзаконних актів, а також відсутністю обов'язковості подання інформації до органів управління виробники не інформують, ані Держрибагентство України, ані фіскальні органи та органи статистики. Про справжні обсяги виробництва та видовий склад видів, які вирощуються, наявність чи відсутність чужорідних видів, стан із захворюваністю, стан водойм щодо вмісту шкідливих речовин ніхто не знає. Реальна кількість виробників продукції аквакультури в Україні невідома. За оцінками авторів Зеленої книги «Аналіз рибної галузі України» [1], звітність подають не більше як 50 % підприємств аквакультури. За оцінками незалежних експертів в Україну імпортувалось 2019 року кормів для форелівництва, що дозволило виробляти приблизно 3 тис. т товарної продукції (порційного за розміром пструга), а у звітності присутні 225,9 т; так само за обсягами імпортованих кормів (за оцінками експертів) мало би бути вироблено 900–1000 т сомових видів риб у більшості кларієвих сомів, а за звітністю вони фактично відсутні (відповідно до звітності за 2019 рік, надісланій до ФАО від імені України, зазначено лише 224,3 т). У той же час, ці не обліковані підприємства використовують воду, у тому числі підземну та геотермальну, та землю, культивують чужорідні види – за відсутності висновків про безпечність використання тих чи інших видів в Україні (маються на увазі зокрема каліфорнійські та австралійські раки, смугастий американський окунь, тилапія).

Абсолютно за межами правового регулювання опинилось вирощування риби у рециркуляційних аквакультурних системах водо-забезпечення – адже законодавство, у першу чергу, зорієнтовано на виробництво у рибогосподарських водоймах, ця ідея проходить «червоною ниткою» через увесь Закон про аквакультуру.

З іншого боку, діяльність, яка знаходиться повністю за межами правового регулювання, несе шкоду і самим виробникам, адже вони лишаться незахищеними у випадках рейдерства, злочинів щодо заволодіння майном та виробленою ними продукцією. Крім того, вони «випадають» з руху на постачання власної продукції до країн Європи, оскільки не мають жодних легальних підтверджень свого виробництва, а також підтверджень того, що воно відповідає вимогам природоохоронного законодавства ЄС у частині, яка стосується аквакультури.

Таким чином, можна з великим ступенем упевненості сказати, що за наявності в Україні Закону про аквакультуру, аквакультура в усій її сучасній різноманітності, лишасться поза межами правового регулювання, і за реальної, а не декларованої прихильності держави цілям сталого розвитку [5], Принципам Зеленої угоди ЄС [2] та необхідності належної уваги до питань сталого розвитку з урахуванням усіх трьох її складових (соціальної, економічної та екологічної) нагальним стає питання про запровадження належного регулювання, яке можна було би порівняти з європейським (але без європейської бюрократизованості) [3]. Тож варто розглянути питання про запровадження ліцензування для ведення аквакультури – пропозицію експертів ФАО, які допомагали українським фахівцям в опрацюванні проекту Закону про аквакультуру та яка була відкинута українськими законодавцями 2012-го року під час його обговорення та ухвалення.

Як варіант, можна розглянути питання про внесення змін та доповнень до Закону про аквакультуру та Закону про ліцензування.

По-перше, потрібно зробити більший наголос на окремішності аквакультури як виду діяльності. По-друге, опрацювати окрему, нову, статтю до Закону про аквакультуру з умовною назвою «Засади ведення аквакультури», у якій зазначити, зокрема те, що ведення аквакультури є можливим лише за наявності ліцензії.

Ліцензія має містити інформацію про підприємство, об'єкти аквакультури, норми годування, обсяги витрат води (як у випадку ставкової аквакультури, так і під час використання РАС або проточних басейнів), чужорідні об'єкти аквакультури, можливі обсяги забруднення, як у випадку індустріальної аквакультури (більш детальну інформацію можна запозичити у довідках ЄС, ФАО, окремих країн) [11]. Крім того, виписати окрему статтю про збут продукції, тобто дозволено лише риба та інші водні живі ресурси, які мають відповідний документ про походження (подібний до документу про законність вилучення рибальством – див. статтю 22 Директиви ЄС № 2371 від 2002 року) [23].

Можливо, за прикладом таких країн як Німеччина, Норвегія, США, передбачити обов'язковість професійної освіти у здобувача ліцензії на ведення аквакультури [13-15]. У принципі, до переліку ліцензійних вимог

можна включити ті положення, які зафіксовано у статтях 5 та 6 Закону про аквакультуру. Приклади можна взяти із ірландського зразка [16], і із канадських (це з доступних у мережі) [12]. Передбачити видачу ліцензій на регіональному та місцевому рівнях.

Внести відповідні зміни до Закону про ліцензування, подібні до тих виключень, що стосуються, наприклад, телебачення та банківської діяльності, зробити припис, що під час видачі ліцензії автоматично враховуються дозволи на спеціальне водокористування, (ще не опрацьована, але яка має бути – довідка про санітарно-епідемічний стан водойми), інформація про оренду землі (що і зараз передбачено). Одразу визначити роботу органу ліцензування за принципом «єдиного вікна», і передбачити, знову ж таки, що органом ліцензування буде якийсь один центральний орган виконавчої влади.

Під час аналізу темпів розвитку аквакультури у світі фахівці Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD) [10] відзначили, що темпи розвитку аквакультури у країнах-членах були значно меншими аніж темпи розвитку аквакультури у світі в цілому. Експерти OECD припускають, що це явище могло бути згенеровано у тому числі і значними бюрократичними обтяженнями та витратами, які покладаються на виробника у зв'язку з необхідністю оформлення ліцензії на ведення аквакультури. Тема зменшення бюрократичних обтяжень у зв'язку з необхідністю прискорення розвитку аквакультури порушувалась також у Стратегічних настановах щодо Сталого розвитку аквакультури ЄС 2013 року [17] та Рекомендаціях Дорадчої ради з аквакультури при Єврокомісії вже 2020 року у зв'язку з переглядом Настанов з сталого розвитку аквакультури [9]. У той же час, відомо, що у найбільшому виробникові аквакультури у світі, а саме Китаї, ведення аквакультури так само ліцензується, причому обов'язково [6; 11]. За результатами недотримання ліцензійних умов у частині впливу на довкілля суб'єктам підприємницької діяльності Китаю були зроблені численні приписи [6].

Так само, навіть, члени ЄС у Стратегічних настановах від 2013 року [17] звертають увагу на те, що у Норвегії час на отримання ліцензії (чи відмову від її отримання) триває лише до 3 місяців, тобто, бюрократичні обтяження зведено до мінімуму. Треба зазначити, що в Норвегії, на відміну від більшості інших великих виробників аквакультури, ліцензія є предметом продажу на аукціонах. Таким чином, сама процедура ліцензування, за умови гарного дизайну самої ліцензії та процедури її розгляду та видачі, не несе значних бюрократичних навантажень, і ці навантаження, які виникають у країнах ЄС у зв'язку з ліцензуванням, пов'язані з характерною для багатьох країн ЄС та й у цілому ЄС забюрократизованістю багатьох процедур (протягом 2020 року Єврокомісія спеціально ухвалювала рішення про

спрощення процедури використання коштів з Європейського фонду морета рибогосподарської діяльності (EMFF) у зв'язку з надмірною забюрократизованістю процесу отримання допоміжних коштів постраждалими від COVID-19 рибалками та рибоводами).

Таким чином, бюрократичні навантаження залежать виключно від тих, хто буде опрацьовувати, разом із заінтересованими юридичними та фізичними особами-підприємцями, форму ліцензії для різних випадків ведення аквакультури та відпрацювання процедури ліцензування.

Процедура ліцензування, в тому числі рибальської діяльності, має відрізнитись від процедури, вписаної у Законі про ліцензування, адже в Україні, воно відповідно до цього закону, відбувається за «уніфікованим порядком» (стаття 2 Закону), що у випадку з рибальством та аквакультурою, коли мова йде у першу чергу про дотримання певних вимог у частині природокористування, є абсолютно недоречним. Крім того, відповідно до положень статті 3 Закону про ліцензування, передбачається «вільний вибір суб'єктом господарювання провадження встановленого законом виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, і території своєї діяльності», що виглядає так само недоречним у випадку діяльності у сфері аквакультури, адже вимоги щодо аквакультури у РАС, ставку або садку у водосховищі вимагатимуть різних умов ліцензування, як це робиться у тих країнах світу (а їх більшість), де процедура ліцензування діяльності у сфері аквакультури узаконена. І головне, орган ліцензування перевіряє чи може відбуватись діяльність у сфері аквакультури у тій місцевості, яку хоче обрати здобувач ліцензії (адже, відповідно до Закону України, суб'єкт господарювання вільно вибирає територію своєї діяльності, що суперечить щонайменше більшості відомих прикладів ліцензування аквакультури у світі).

Тому, з більшості позицій в Україні потрібно впровадити ліцензування діяльності у сфері аквакультури. Якщо зацікавлені сторони дійдуть висновку про недоречність цього процесу (незважаючи на те, що це суперечить здоровому глузду та духу Стратегії сталого розвитку), то необхідно положення статей 5 та 6 Закону про аквакультуру перевести до категорії законодавчо зобов'язуючих, які виконуються на підставі відповідних дозволів з обов'язковою реєстрацією суб'єкта підприємницької діяльності – ФОП або юридичної особи – як суб'єкта саме аквакультури. Звітність має стати обов'язковою процедурою для суб'єкта діяльності у сфері аквакультури з відповідним покаранням у випадку недотримання цього положення у вигляді позбавлення ліцензії – дозволу. Крім того, все одно обов'язковим є запровадження у законодавство України положень статті 22 Директиви ЄС 2371/2002 [23] та положень Регламенту № 1379/2013 Європейського парламенту та Ради від 11 грудня 2013 року про загальну організацію рин-

ків продукції рибальства та аквакультури [22], зокрема у частині організації інституту першого продажу.

Таким чином, до недоліків ліцензування у сфері аквакультури можна віднести, хіба що надмірне бюрократичне навантаження, яке можна мінімізувати за умови взяття за зразок кращих прикладів, зокрема Норвезького або сусіднього Польського.

Для порівняння – результати виробництва аквакультури в Польщі, де існує право власності на засоби виробництва в аквакультурі та відповідні умови для бізнесу, а також обов'язкове ліцензування рибогосподарської діяльності, щорічний обсяг виробленої риби становить близько 55 тис. т, з них виробництво коропа сягає 18 тис. т. Це другий показник у ЄС після Угорщини.

Таких результатів вдалося досягти реформуванням галузі, встановленням ліберальних умов та дієвої державної підтримки уряду Польщі. Нині в Польщі працює близько 450 спеціалізованих господарств, які займаються вирощуванням коропа, райдужної форелі, африканського сома в рециркуляційних системах, осетра, білого амура, товстолобика і лина.

Згідно з даними ФАО, польським сектором аквакультури управляють професійно підготовлені фахівці. Існує добре розвинена система освіти в галузі аквакультури і рибальства. Історично і донині у Польщі суттєво переважає прісноводна аквакультура, лише останніми роками почалось експериментальне вирощування райдужної форелі та сьомги у морських умовах.

Уряд Польщі розглядає водне господарство як важливий елемент соціально-економічного розвитку сільськогосподарських районів країни. Була розроблена Національна стратегія розвитку рибного господарства на 2007–2013 рр., яка закріпила пріоритети для аквакультури. Завдяки державній підтримці бізнес успішно запроваджує нові біотехнології, широко застосовується рециркуляційна аквакультура, успішно розвивається наука у сфері аквакультури. На поточну семирічку відповідно до вимог Спільної рибної політики ЄС на 2014–2020 рр. та положень Європейського фонду з розвитку море- та рибогосподарської діяльності опрацьовано та погоджено з Єврокомісією операційну програму. У її рамках лише на розвиток аквакультури у Польщі буде спрямовано з фонду, що виділяється централізовано, 268,99 млн. євро. За ці кошти будуються великі рециркуляційні системи та фінансуються досить масштабні розвідки за напрямками урізноманітнення об'єктів аквакультури, поліпшення технологій вирощування.

У Польщі та інших країнах ЄС вдалося створити конкурентні умови для ведення бізнесу у сфері аквакультури. Забезпечення конкурентного середовища для аквакультури виступає каталізатором розвитку бізнесу. Крім того, держава стимулює суб'єктів аквакультури, і не тільки малих,

а й середніх виробників, запроваджує ефективну економічну, екологічну та соціальну політику у рибному господарстві. Галузева конкурентоспроможність – тотожне поняття успішного бізнесу. Тому державна підтримка справедливого конкурентного середовища у сфері аквакультури для держав цивілізованого світу є пріоритетом.

Маючи майже однакові з Польщею кліматичні умови, багато в чому схожу структуру аквакультури в Україні доцільно запровадити досвід Польщі у становленні та розвитку вітчизняної аквакультури, основою якого є власність на основні активи та вільне підприємництво. Запровадивши проєкцію прогнозу розвитку світової аквакультури в українській рибогосподарській комплекс варто відмітити кілька моментів, які можна використати у створенні конкурентних умов ведення бізнесу у сфері аквакультури.

Україна лише шукає модель конкурентного середовища для підприємництва в аквакультурі. Становлення ринкової моделі рибницької галузі супроводжується руйнуванням старої системи господарювання. Основа української аквакультури – це ставкова аквакультура із використанням спеціалізованих рибогосподарських технологічних водойм та інших водних об'єктів. Щоб управляти вказаними об'єктами, доцільно адаптувати опрацьовані нами в процесі дослідження положення Регламенту зі збирання даних (DCR) № 1543/2000 від 29.06.2000 та Системи збирання даних (DCF).

Потрібно відмітити, що DCF встановлює узгоджений набір правил ЄС, що регулюють збирання біологічних даних, інформацію про стан довкілля, технічні та соціально-економічні параметри секторів рибальства, аквакультури та переробки риби, що мають поліпшити доступність цієї інформації для науковців та виробників риби.

Ця система має складові: Регламент ради (ЄК) № 199/2008 від 25.02.2008 щодо створення системи зі збирання даних з діяльності сектора рибного господарства, управління цими даними та їх використання для підтримки (обґрунтованості) наукових порад (рекомендацій), що надаються у рамках Спільної рибної політики в частині рибного господарства.

Регламент Комісії (ЄК) № 665/2008 від 14.07.2008, що встановлює правила із Регламенту Ради (ЄК) № 199/2008 від 25.02.2008 щодо створення Системи спільноти зі збирання даних з діяльності сектора рибного господарства, управління цими даними та їх використання для підтримки (обґрунтованості) наукових порад (рекомендацій), що надаються у рамках Спільної рибної політики.

Рішення Комісії 2010/93/EU від 18.12.2009 про схвалення багаторічної програми зі збирання даних про рибогосподарський сектор, управління та використання їх на період 2011–2013 рр. (C(2009) 10121). Застосу-

вання цього рішення було подовжено 13.08.2013 р. на період 2014–2016 рр. (С(2013)5243).

Наступний фактор, що є похідним від тінізації індустрії – відсутність реального представницького громадського органу суб'єктів аквакультури. Наявні громадські об'єднання та асоціації виробників, як свідчить кількість членів та охоплення регіонів, представляють лише сегменти аквакультури та дуже обмежене коло активних суб'єктів аквакультури: громадське об'єднання «Укррибгосп», асоціації форелеводів, осетроводів, регіональні асоціації рибоводів. Ці об'єднання охоплюють дуже вузьке коло активістів. Єдиний орган громадського впливу у суб'єктів аквакультури відсутній. Іншими словами, виробничий сектор не може повноцінно впливати ні на державну владу, ні на суспільство. З іншого боку, це тому, що жодних реальних важелів впливу чи окремих підприємців-рибоводів, чи навіть їх об'єднань не існує. Законодавством чітко не виписано їх права та обов'язки. На відміну від ЄС, де ще у попередній редакції Спільної рибної політики передбачено створення таких об'єднань на рівні ЄС, з чітким колом компетенції такого об'єднання, зобов'язань компетентних органів ЄС та окремих держав-членів щодо виконання вимог таких організацій, їх участі у розгляді гострих, нагальних питань, розподілі державної допомоги.

Поки що в Україні така система у законодавстві не передбачена, а органи державної влади ділитися повноваженнями з асоціаціями не готові. Водночас за 2018 р. підприємці у сфері аквакультури мають можливість отримати часткову компенсацію відсоткової ставки за банківськими кредитами відповідно до п. 4 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для підтримки галузі тваринництва згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 107 від 07.02.2018 р. Компенсація відсотків надається суб'єктам господарювання, які залучили в національній валюті у банках короткострокові кредити для покриття виробничих витрат та середньострокові і довгострокові кредити для покриття витрат капітального характеру, що забезпечуватиме конкурентне середовище саме для ставкової аквакультури в умовах трансформаційних процесів.

Висновки та пропозиції. Завдяки наявності механізму ліцензування в аквакультури у більшості країн світу існує чіткий зв'язок між виробниками та державою. Для створення конкурентного, інноваційного середовища необхідно запровадити такі правила, які б відповідали інтересам влади, аквакультурного бізнесу та суспільства. Їх буде складно запровадити без єдиного громадського представницького органу від суб'єктів аквакультури різних форм власності, напрямків, форм та видів діяльності. Права та обов'язки таких об'єднань виробників мають бути визначені законами України. Вважаємо, що оптимальна модель системи управління

має форму трикутника, де рівноправними вершинами є влада, бізнес та суспільство.

Актуальним є також опрацювання стратегії розвитку вітчизняної аквакультури з чіткими термінами виконання та відповідним фінансуванням, що має бути затверджено законами України. Водночас необхідні заходи зі створення дієвої системи контролю за якістю та безпечністю продукції аквакультури та її походженням, а також модернізація існуючої системи збору даних на основі положень Регламенту зі збирання даних (DCR) № 1543/2000 від 29.06.2000 р. та Системи збирання даних (DCF), підтримка рибогосподарської науки та освіти для забезпечення конкурентоспроможного та інноваційного розвитку рибного господарства та аквакультури України.

До переваг ліцензування – це і з'ясування, скільки в Україні виробників продукції аквакультури, максимальне наближення до реальних чисел щодо обсягів виробництва за видами, можливість державного втручання у захист вітчизняного виробника, пом'якшення змін клімату за рахунок урахування реальних впливів аквакультури, у тому числі водоспоживання та витрат кормів (як одного з чинників евтрофікації) на стан довкілля, зменшення напруги у стосунках різних користувачів водних ресурсів тощо.

Було би бажано почути різні думки з цього приводу. Одразу можна зазначити, що посилання на те, що «ви ж розумієте, ну це ж Україна...» видаються відверто дикунськими та такими, що принижують Україну та українців та не будуть братись до розгляду. Питання оподаткування, яке так турбує «тіньовиків», можна винести за дужки, і для певних різновидів аквакультури запровадити (як у Чехії) нульовий податок на прибуток.

Рішення можна знайти для майже усіх випадків, аби було бажання та відчуття відповідальності за майбутнє держави!

LICENSING AS AN EFFECTIVE MEANS OF MONITORING ACTIVITIES IN THE FIELD OF AQUACULTURE

Sharylo Yu.Ye. – Director,

Poplavska O.S. – chief fish farmer–head of information and consulting department,

Herasymchuk V.V. – Leading Specialist,

Babir A.M. – Fish farmer of the I category,

Budgetary establishment «Methodological and technological center of aquaculture»,

Kyiv, bumtcaqua@gmail.com

Findings. Recently, much attention has been paid to maximizing the implementation of world and European experience in Ukrainian aquaculture, including mandatory data collection on freshwater fish species, organic fish production, harmonization of reporting to harmonize the parameters of the information collected. Thus, these funds should help

bring Ukrainian aquaculture out of the shadows so that the state and investors can invest and provide funds. Reforms in the field of aquaculture need to be continued, especially taking into account the experience of European countries, in order to have access to the fish market in the EU in the future.

Solving the problems of further development of fisheries and aquaculture is possible only through the application of a comprehensive approach in a combination of organizational and economic measures, updating regulations governing fisheries, ie licensing.

To create a competitive, innovative environment, it is necessary to introduce such rules that would meet the interests of government, aquaculture business and society. They will be difficult to implement without a single public representative body from aquaculture entities of various forms of ownership, directions, forms and types of activity. The rights and obligations of such producer associations must be determined by the laws of Ukraine. We believe that the optimal model of the management system has the shape of a triangle, where equal vertices are government, business and society. It is also important to develop a strategy for the development of domestic aquaculture with clear deadlines and appropriate funding, which must be approved by the laws of Ukraine.

Purpose. Regulating aquaculture activities by introducing a licensing procedure into the general background of the country's aquaculture legislation, drawing on the experience of other countries.

Keywords: aquaculture, industry, regulation, license, production, market, development.

ЛІТЕРАТУРА

1. Башняк Г., Душій Н., Литвиненко Л., Присяжнюк І., Яремчук П. Зелена книга «Аналіз рибної галузі України». Київ: Офіс ефективного регулювання BRDO, 2020. 228 с. URL: https://cdn.regulation.gov.ua/25/f6/76/71/regulation.gov.ua_GB_fish.pdf. (дата звернення: 14.08.2021)
2. Кулеба Д. Участь у «Європейській зеленій угоді» синхронізує Україну та ЄС. *Урядовий портал*. 24.01.2020. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uchast-u-yevropejskij-zelenij-ugodi-sinhronizuye-ukrayinu-ta-yes-dmitro-kuleba> (дата звернення: 14.08.2021).
3. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінету міністрів України від 03.03.2021 № 179. *Офіційний вісник України*. 2021 № 22. с. 45.
4. Про затвердження Порядку штучного розведення (відтворення), вирощування водних біоресурсів та їх використання: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 07.07.2012 № 414. *Офіційний вісник України*. 2012. № 61. с. 154.
5. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 № 722. *Офіційний вісник Президента України*. 2019. № 21. с. 17.
6. Aquaculture in China: success stories and modern trends / edited by Jian-Fang Gui, Qisheng Tang, Zhongjie Li, Jiashou Liu, Sena S. De Silva. Description: Hoboken, NJ: John Wiley & Sons Ltd, 2018. 730 p.

7. Establishing a framework for community action in the field of marine environmental policy (Marine Strategy Framework Directive): Directive EC of the European Parliament and of the Council of 17.06.2008 № 2008/56/. *Official Journal of the European Union*. 2008 № L 164. p. 19-40. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32008L0056> (дата звернення: 14.08.2021).
8. Establishing a framework for the Community action in the field of water policy: Directive EC of the European Parliament and of the Council of 23.10.2000 № 2000/60/. *Official Journal of the European Communities*. 2000. № L 327. p. 1–73. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32000L0060> (дата звернення: 14.08.2021).
9. Future Strategic Guidelines for the sustainable development of EU aquaculture. Brussels. 2019. 8 p. URL : <https://aac-europe.org/en/recommendations/position-papers/224-recommendation-on-the-future-strategic-guidelines-for-the-sustainable-development-of-eu-aquaculture>. (дата звернення: 14.08.2021).
10. Innes J., Martini R., Leroy A. Red tape and administrative burden in aquaculture licensing. Paris. Agriculture and Fisheries Papers, № 107. 2017. 40 p.
11. National Aquaculture Legislation Overview (NALO): веб-сайт. URL: <http://www.fao.org/fishery/nalo/search/en>. (дата звернення: 14.08.2021).
12. National Aquaculture Legislation Overview. Canada: веб-сайт. URL: http://www.fao.org/fishery/legalframework/nalo_canada/en. (дата звернення: 14.08.2021).
13. National Aquaculture Legislation Overview. Germany: веб-сайт. URL: http://www.fao.org/fishery/legalframework/nalo_germany/en. (дата звернення: 14.08.2021).
14. National Aquaculture Legislation Overview. Norway: веб-сайт. URL: http://www.fao.org/fishery/legalframework/nalo_norway/en. (дата звернення: 14.08.2021)
15. National Aquaculture Legislation Overview. United States of America: веб-сайт. URL: http://www.fao.org/fishery/legalframework/nalo_usa/en. (дата звернення: 14.08.2021).
16. Review of the aquaculture licensing. 2017. 71 p. веб-сайт URL: <http://www.fishingnet.ie/media/fishingnet/content/ReviewoftheAquacultureLicensingProcess310517.pdf>. (дата звернення: 14.08.2021).
17. Strategic Guidelines for the sustainable development of EU aquaculture: Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European economic and social committee and the Committee of the regions of 29.04.2013. № 229. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A52013DC0229>. (дата звернення: 14.08.2021).

18. Takoukam P.T., Erikstein K. Aquaculture regulatory frameworks. Trends and initiatives in national aquaculture legislation. Rome: FAO. 2013. 30 p. URL: http://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/legal/docs/lpo91.pdf (дата звернення: 14.08.2021).
19. The State of World Fisheries and Aquaculture 2020. Sustainability in action. Rome: FAO. 2018. 227 с. URL: <http://www.fao.org/3/i9540en/i9540en.pdf> (дата звернення: 14.08.2021)
20. The State of World Fisheries and Aquaculture 2020. Sustainability in action. Rome: FAO. 2020. 244 p. URL: <http://www.fao.org/3/ca9229en/ca9229en.pdf> (дата звернення: 14.08.2021).
21. On the Common Fisheries Policy, amending Council Regulations (EC) No 1954/2003 and (EC) No 1224/2009 and repealing Council Regulations (EC) No 2371/2002 and (EC) No 639/2004 and Council Decision 2004/585/EC: Regulation (EU) No 1380/2013 of the European Parliament and of the Council of 11.12.2013. *Official Journal of the European Union*. 2013. № L 354. pp. 22-61. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1380> (дата звернення: 14.08.2021).
22. On the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products, amending Council Regulations (EC) No 1184/2006 and (EC) No 1224/2009 and repealing Council Regulation (EC) No 104/2000: Regulation (EU) No 1379/2013 of the European Parliament and of the Council of 11.12.2013. *Official Journal of the European Union*. 2013. № L 354. pp. 1–21. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1379> (дата звернення: 14.08.2021).
23. On the conservation and sustainable exploitation of fisheries resources under the Common Fisheries Policy: Council Regulation (EC) of 20.12.2002 № 2371. *Official Journal of the European Communities*. 2012. № L 358. pp. 59–80. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32002R2371> (дата звернення: 14.08.2021).

REFERENCES

1. Bashniak H., Duplii N., Lytvynenko L., Prysiazhniuk I., Yaremchuk P. (2020). *Zelena knyha «Analiz rybnoi haluzi Ukrainy»* [Green book "Analysis of the fishing industry of Ukraine"]. Kyiv: Office for Effective Regulation BRDO. URL: https://cdn.regulation.gov.ua/25/f6/76/71/regulation.gov.ua_GB_fish.pdf. (Last accessed: 14.08.2021). [in Ukrainian].
2. Kuleba D. (2020). *Uchast u «Ievropeiskii zelenii uhodi» synkhronizuie Ukrainu ta YeS*. [Participation in the "European Green Agreement" synchronizes Ukraine and the EU]. Uriadovyi portal [Government portal]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uchast-u-yevropejskij-zelenij-ugodi-sinhronizuyeu-ukrayinu-ta-yes-dmitro-kuleba> (Last accessed: 14.08.2021). [in Ukrainian].

3. On approval of the National Economic Strategy for the period up to 2030: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, no. 179. (2021, March 03). *Official Gazette of Ukraine*. No. 22. [in Ukrainian].
4. On approval of the Procedure for artificial breeding (reproduction), cultivation of aquatic bioresources and their use: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine, no. 414. (2012, July 07). *Official Gazette of Ukraine*, no. 61. [in Ukrainian].
5. On the Goals of Sustainable Development of Ukraine for the period up to 2030: Decree of the President of Ukraine dated no. 722. (2019, September 30). *Official Gazette of the President of Ukraine*, no. 21. [in Ukrainian].
6. Aquaculture in China: success stories and modern trends / edited by Jian-Fang Gui, Qisheng Tang, Zhongjie Li, Jiashou Liu, Sena S. De Silva. Description: Hoboken, NJ: John Wiley & Sons Ltd, 2018.
7. Establishing a framework for community action in the field of marine environmental policy (2008). (Marine Strategy Framework Directive): Directive EC of the European Parliament and of the Council of 17.06.2008 # 2008/56/. *Official Journal of the European Union*, no. L 164, 19–40. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32008L0056> (Last accessed: 14.08.2021).
8. Establishing a framework for the Community action in the field of water policy (2000): Directive EC of the European Parliament and of the Council of 23.10.2000 # 2000/60/. *Official Journal of the European Communities*, no. L 327, 1–73. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32000L0060> (Last accessed: 14.08.2021).
9. Future Strategic Guidelines for the sustainable development of EU aquaculture. Brussels. 2019. URL : <https://aac-europe.org/en/recommendations/position-papers/224-recommendation-on-the-future-strategic-guidelines-for-the-sustainable-development-of-eu-aquaculture>. (Last accessed: 14.08.2021)
10. Innes J., Martini R., Leroy A. (2017). Red tape and administrative burden in aquaculture licensing. Paris. *Agriculture and Fisheries Papers*, no. 107.
11. National Aquaculture Legislation Overview (NALO). URL: <http://www.fao.org/fishery/nalo/search/en>. (Last accessed: 14.08.2021)
12. National Aquaculture Legislation Overview. Canada. URL: http://www.fao.org/fishery/legalframework/nalo_canada/en. (Last accessed: 14.08.2021)
13. National Aquaculture Legislation Overview. Germany. URL: http://www.fao.org/fishery/legalframework/nalo_germany/en. (Last accessed: 14.08.2021)
14. National Aquaculture Legislation Overview. Norway. URL: http://www.fao.org/fishery/legalframework/nalo_norway/en. (Last accessed: 14.08.2021)

15. National Aquaculture Legislation Overview. United States of America. URL: http://www.fao.org/fishery/legalframework/nalo_usa/en. (Last accessed: 14.08.2021)
16. Review of the aquaculture licensing. (2017). URL: <http://www.fishingnet.ie/media/fishingnet/content/ReviewoftheAquacultureLicensingProcess310517.pdf>. (Last accessed: 14.08.2021)
17. Strategic Guidelines for the sustainable development of EU aquaculture: Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European economic and social committee and the Committee of the regions of 29.04.2013. no. 229. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=celex%3A52013DC0229>. (Last accessed: 14.08.2021)
18. Takoukam P.T., Erikstein K. (2013). Aquaculture regulatory frameworks. Trends and initiatives in national aquaculture legislation. Rome: FAO. URL: http://www.ipcinfo.org/fileadmin/user_upload/legal/docs/lpo91.pdf (Last accessed: 14.08.2021)
19. The State of World Fisheries and Aquaculture 2020. (2018). Sustainability in action. Rome: FAO. URL: <http://www.fao.org/3/i9540en/i9540en.pdf> (Last accessed: 14.08.2021)
20. The State of World Fisheries and Aquaculture 2020. (2020). Sustainability in action. Rome: FAO. URL: <http://www.fao.org/3/ca9229en/ca9229en.pdf> (Last accessed: 14.08.2021)
21. On the Common Fisheries Policy, amending Council Regulations (EC) No 1954/2003 and (EC) No 1224/2009 and repealing Council Regulations (EC) No 2371/2002 and (EC) No 639/2004 and Council Decision 2004/585/EC: Regulation (EU) No 1380/2013 of the European Parliament and of the Council of 11.12.2013. *Official Journal of the European Union*. 2013. no. L 354, 22–61. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1380> (Last accessed: 14.08.2021)
22. On the common organisation of the markets in fishery and aquaculture products, amending Council Regulations (EC) No 1184/2006 and (EC) No 1224/2009 and repealing Council Regulation (EC) No 104/2000: Regulation (EU) No 1379/2013 of the European Parliament and of the Council of 11.12.2013. *Official Journal of the European Union*. 2013. no. L 354, 1–21. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R1379> (Last accessed: 14.08.2021)
23. On the conservation and sustainable exploitation of fisheries resources under the Common Fisheries Policy: Council Regulation (EC) of 20.12.2002 # 2371. *Official Journal of the European Communities*. 2002. № L 358. p.59-80. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX%3A32002R2371> (Last accessed: 14.08.2021)